

Tarih

Konu Özetli Soru Bankası

40
seans

PERİ BOZKURT ALBAYRAK

MEB MÜFREDATINA UYGUNDUR

STRATEJİK KONU ÖZETLİ

TESTLER

ÜNİTE UYGULAMA TESTLERİ

AKILLI TAHTAYA UYUMLU

SORU SAYISI: 498

VIDEO
ÇÖZÜMLÜ
Mobil + Web
akilliogretim.com

BAŞLANGIÇ
DÜZEYİ

OKYANUS BASIM YAYIN TİCARET A.Ş.

Eski Turgut Özal Caddesi No: 22/101 34490 Başakşehir / İstanbul
Tel: (0212) 572 20 00 Fax: (0212) 572 19 49
www.okyanusokulkitap.com www.akillioretim.com

Yayın Yönetmeni
Eyüp Eğlence

Yayın Editörü
Hatice Yasemin Güloğlu

Ders Editörleri
Sıtkı Çelik / Merve Kartal

Akıllı Tahta Soru Çözümü
Furkan Özen

Dizgi ve Grafik
Okyanus Dizgi (Ş.S.)

Kapak Tasarım
Türk Mutfağı

Baskı Cilt
ÖRMAT Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.

Yayıncı Sertifika No : **49697**
Matbaa Sertifika No : **77186**

ISBN: **978-625-6537-85-9**

İstanbul

Bu eserin her hakkı saklı olup tüm hakları Okyanus Basım Yayın Ticaret Anonim Şirketine aittir. Kısmen de olsa alıntı yapılamaz, metin ve sorular aynen veya değiştirilerek elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir sistemle çoğaltılamaz, depolanamaz.

Ön Söz

Sevgili Öğrencimiz,

Millî Eğitim Bakanlığının özellikle son yıllarda üzerinde durduğu hususlardan biri de değişen dünyanın gerektirdiği becerileri sağlayan, değişimin aktörü olacak öğrencilerin yetiştirilmesi için bütüncül ve yapısal bir dönüşüme ihtiyacın olmasıdır. Bu değişim ve dönüşüm süreçleri içerisinde "**TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ**" ile ortaöğretim müfredatları da değişmektedir.

Okyanus Yayıncılık lise grubu olarak hazırladığımız kitaplar, Millî Eğitim Bakanlığının "**TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ**" yeni müfredatına uymakla birlikte ÖSYM'nin son yıllarda sorduğu sorular incelenerek hazırlanmıştır.

40 Seans Serisini öğrencilerin zorlandığı derslerin üstesinden gelmesi için hazırladık. Zorlandığımız derslerdeki en önemli sorun temelizin olmaması veya zayıf olmasıdır. İşte 40 Seans Serisi öğrenciye temelden öğretip başarıya ulaştırmayı hedeflemektedir. Dersleri özel ders mantığına uygun olarak 40 Seansa ayırdık. Her seansta önce konuyu özlu bir biçimde, mantık ve yoruma dayalı olarak hazırladık. Ardından Çözümlü Örneklerle ve Öğrenci Sorularına yer verdik. Her seansın sonunda ise Testlere yer verdik.

Uzman yazarımız tarafından büyük bir özveriyle hazırlanan **9. Sınıf 40 Seans Tarih** kitabının, sizlere yarar sağlayacağına gönülden inanıyoruz.

Yayın Yönetmeni
Eyüp Eğlence

Yazarın Sana Mesajı Var

Sevgili Öğrencimiz,

9. sınıf 40 Seans Tarih kitabı Millî Eğitim Bakanlığının "**TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ**" çerçevesinde yeni öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Konu özetindeki bilgiler, harita ve görseller ile çalışırken zevk alacak ve çok şey öğreneceksin. Her konunun sonundaki testlerle bilgini ölçebileceğin, öğrendiklerini pekiştirebileceksin. Uygulama testleri ile konular arasında bağlantı kuracak olduğun her doğru cevapta kendine güveninin nasıl arttığını görüp mutlu olacaksın.

Tarih dersinin bir ezber dersi olmadığını, bilgilerin aklında nasıl kalıcı olduğunu fark edeceksin. Lise hayatının ilk yılında edindiğin bilgiler sonraki yıllarda sana sağlam bir temel oluşturacaktır.

Üniversite yolunda attığın ilk adımda yanında olmaktan, sana bu uğurda yardımcı olmaktan büyük mutluluk ve gurur duyuyorum. Başarıların daim, yolun hep açık olsun.

Peri Bozkurt Albayrak

İÇİNDEKİLER

1. SEANS	TARİH ÖĞRENMENİN BİREYE VE TOPLUMA FAYDALARI	6
2. SEANS	TARİHİN DOĞASI	10
3. SEANS	TARİHSEL BİLGİNİN ÖZELLİKLERİ	14
4. SEANS	ZAMAN VE KRONOLOJİ	16
5. SEANS	TARİHİN DÖNEMLENDİRİLMESİ	18
6. SEANS	TAKVİMLER	20
7. SEANS	TARİHE YARDIMCI BİLİM DALLARI	22
8. SEANS	DİJİTAL TARİH NEDİR?	26
9. SEANS	TARİH ÖNCESİ ÇAĞLAR	36
10. SEANS	YAZININ İCADI	42
11. SEANS	İNSAN VE ÇEVRE	44
12. SEANS	TARIM DEVRİMİ	46
13. SEANS	MEZOPOTAMYA MEDENİYETLERİ	50
14. SEANS	ANADOLU MEDENİYETLERİ	54
15. SEANS	MISIR MEDENİYETİ	58
16. SEANS	AVRUPA MEDENİYETLERİ	62
17. SEANS	TÜRKİSTAN MEDENİYETİ	66
18. SEANS	ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİNDE YÖNETİM	70
19. SEANS	ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİNDE ORDU	72
20. SEANS	ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİNDE HUKUK	74

21. SEANS	TÜRK TOPLULUKLARINDA HUKUK	78
22. SEANS	ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİNDE İNANÇ, BİLİM VE SANAT	80
23. SEANS	ESKİ ÇAĞ'DA AİLE VE KADIN	82
24. SEANS	TÜRKLERDE KONARGÖÇER YAŞAM	84
25. SEANS	TÜRKLERDE TOPLUM YAPISI	86
26. SEANS	KAVİMLER GÖÇÜ	98
27. SEANS	AVRUPA HUN DEVLETİ	100
28. SEANS	TÜRK TOPLULUKLARININ GÖÇLERİ	102
29. SEANS	ORTA ÇAĞ'DAKİ SİYASİ GELİŞMELER	104
30. SEANS	ORTA ÇAĞ'DAKİ ASKERİ GELİŞMELER	108
31. SEANS	ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİNDE YÖNETİM	110
32. SEANS	ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİNDE ORDU	112
33. SEANS	İSLAMİYET'İN DOĞUŞU SIRASINDA ARAP YARIMADASI	114
34. SEANS	HZ. MUHAMMED DÖNEMİ	116
35. SEANS	DÖRT HALİFE DÖNEMİ	118
36. SEANS	EMEVİLER	122
37. SEANS	ABBASİLER	124
38. SEANS	ORTA ÇAĞ'DAKİ TİCARET YOLLARI	126
39. SEANS	ORTA ÇAĞ'DA BİLİM	128
40. SEANS	ORTA ÇAĞ'DA KÜLTÜR VE SANAT	130

1. SEANS | TARİH ÖĞRENMENİN BİREYE VE TOPLUMA FAYDALARI

BİLGİ

Geçmişini merak eden tek canlı insandır ve tarih bilimi insanların geçmişi merak duygusuyla ortaya çıkmış bir bilimdir. İnsanlar tarih sayesinde kim olduklarını ve nereden geldiklerini öğrenirler. Geçmişte yaşanmış olaylar hakkında bilgi sahibi olmak bugünü anlamak ve geleceğe daha güvenli bir şekilde bakmak tarih bilincine sahip olmakla mümkündür. Karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek edinilen bilgi birikimi ve tecrübeler sayesinde daha kolay hâle gelir.

Tarih bilimi geçmişten günümüze meydana gelen olay ve olguları kronolojik bir süreçte ele aldığı için olay ve olgular arasında neden - sonuç ilişkilerini ortaya koyar. Böylece bireylerde çok yönlü düşünme yeteneği gelişir ve bireyler tarihî süreçte meydana gelen değişimleri ve süreklilikleri algılar.

Millî Kimlik

Tarih, insanlara ortak bir kimlik kazandırmanın en etkili yollarından biridir. Ortak bir geçmişten gelen, ortak bir geleceğe yürüyecek bireylere; vatan ve bayrak sevgisi, adalet, sevgi, saygı ve dayanışma duyguları tarih sayesinde kazandırılır.

Kurtuluş Savaşı'nda Türk halkı vatanı düşmanlardan kurtarmak için büyük bir mücadele vermiştir.

Bir toplumun oluşması için o toplumu oluşturan bireylerin ortak bir kimlik etrafında toplanması gerekir. Ortak dil, kültür, coğrafi birliktelik gibi değerlerin benimsenmesi için de tarih bilincine sahip olmak gerekir.

Hafıza, bir insanın yaşadığı ya da çeşitli yollardan öğrendiği bilgileri akılda tutabilme becerisidir. Bir insan için hafıza ne ise toplumlar için de tarih odur. Kazanılan zaferler geçmişinden gurur duyan bireyler yetişmesini sağlar. Aynı duygular etrafında birleşen toplumlar her türlü tehdide karşı daha güçlü ve dirençli hâle gelir. Toplumların ortak hafızasının oluşmasını, bunun gelecek nesillere aktarılmasını sağlar.

Millî olma bilincini meydana getiren bu değerler, tarih sayesinde öğrenilir ve geliştirilir. Tarih, bireyler arasında duygu, düşünce bağı ve empati kurulmasına yardımcı olur.

Tarih bilgisine sahip bireylerden oluşan toplumlar, geçmişten bugüne kadar kendilerini iyi ya da kötü yönlerden etkileyen olayların da bilincine varır. Bu bilinç, toplumda dayanışma ve

iş birliği duygusunu sağlamlaştırır. Aynı duygular etrafında kenetlenen toplumlar her türlü tehdide karşı daha güçlü ve dirençli hâle gelirler.

Tarih öğrenimiyle bir yandan millî kimliğin sürekliliği korunurken diğer yandan da millî, manevi ve insani değerlerin gelecek nesillere aktarılması sağlanır.

Tarih bilinci olan bireyler adalet, sevgi, saygı, dostluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi değerlere sahip olur.

6 Şubat 2023'te gerçekleşen ve Kahramanmaraş merkez olmak üzere on bir ilde büyük bir yıkıma neden olan depremden sonra Türk halkı topyekün seferber olmuş ve bölge halkına pek çok yardım malzemesi göndermiştir.

Tarih öğrenmek, insanların dünyaya ve yaşanan olaylara daha geniş çerçeveden bakmasını sağlar. Olayların tek bir sebebi ve sonucu olmadığını gören tarih okurunun sorgulama ve yorumlama becerileri gelişir. Dünün siyasi, sosyal ve ekonomik şartlarını bilerek geçmişte yaşayan insanlar ve olaylara karşı empati kurma becerisi gelişir.

Tarih, insanın düşünme, araştırma, anlama, yorumlama, muhakeme yapma, gerçekçi ve akılcı planlama yapabilme, sorgulama, eleştirel düşünme yeteneği gibi becerilerini geliştirir.

Tarih, insanlığın geçmişten bugüne kadar hangi gelişim aşamalarından geçtiğiyle ilgili bilimsel veriler sunar. Böylelikle insan faaliyetleriyle sürekli değişen dünya hakkında bilgi birikimi kazandırır. Tarih sayesinde insanlığın yaşadığı gelişim ve değişimin tarihsel kökleri anlaşılabilir.

"Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."

Mustafa Kemal ATATÜRK

1. Edward Hallett Carr, "Modern devletler bugün siyasi ve ekonomik hâkimiyetlerini güçlendirebilmek için tarihî bir araç olarak kullanırlar. Bir yandan kendi tarihlerini oluşturarak vatandaşlarına ulusal kimlik ve vatandaşlık bilinci verirken diğer yandan rakiplerinin ve hâkimiyet alanlarına dâhil etmek istedikleri milletlerin tarihlerini öğrenerek onlara karşı politikalar geliştirirler." demıştır. **İngiliz tarihçi Edward Hallett Carr'ın ifadesinden hareketle tarih öğrenmenin aşağıdaki alanların hangisinde devletlere yarar sağladığı savunulabilir?**

- A) Millî bilinç oluşturma
B) Dinsel birlikteliği koruma
C) Yayılmacı siyaseti meşrulaştırma
D) Sınıfsız toplum yapısı oluşturma
E) Üstün ırk ve millet kavramı yayma

2. **Öğretmen:** Tarih öğrenmenin insana sağladığı katkılar nelerdir? sorusuna

Öğrenci:

1. Kendi özgün kimliğini oluşturmada insana yardımcı olur.
2. Tarihsel empati ile insanların geçmişi anlama becerisi gelişir.
3. İnsanı toplumsal sorunlardan uzaklaştırarak ben merkezli bir hayat sürmesini teşvik eder.
4. İnsanlardaki vatan ve millet sevgisini pekiştirerek millî kimliğin güçlenmesinde önemli rol oynar.
5. İnsanın algılama, araştırma, anlama ve muhakeme yapma yeteneği gibi becerilerini geliştirir.

cevaplarını vermiştir. **Buna göre öğrenci kaç numaralı alanda yanlışlık yapmıştır?**

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

3. Tarih bireylere yaşadığı toplumun geçmişini, zaferlerini ve değerlerini öğretir.

Tarihin bu özelliğinin;

- I. birlik ve beraberlik,
- II. içinde bulunduğu topluma aidiyet duygusu,
- III. öz güven

özelliklerinden hangilerini kazandırması beklenir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

4. Asya Hun Devleti hükümdarı Mete Han'ın askerî teşkilatlanması ve kullandığı savaş teknikleri ondan sonraki Türk devletlerinde de uygulanmış ve büyük zaferlere ulaşılmasını sağlamıştır. Mete Han'ın tahta geçtiği tarih olan MÖ 209 Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın kuruluş tarihi olarak kabul edilmiştir.

Bu bilgiye göre tarih öğrenmenin önemi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Millî kimliği güçlendirme
B) Empati yeteneğini geliştirme
C) Vatandaşlık duygusunu pekiştirme
D) Bireysel düşünme yeteneği kazandırma
E) Devlet politikalarının belirlenmesine katkı sağlama

5. Tarih, millî kimliğin oluşumu ve millî değerlerin aktarımı için en önemli araçtır. Geçmiş keşfetmek için sürekli sorgulamak, günümüz sorunlarını anlamak ve analiz etmek için başvurulacak bir bilimdir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisinin tarih öğrenmenin yararları arasında olduğu savunulamaz?

- A) Olayları değerlendirme yeteneğini geliştirir.
B) Geçmiş bilgisi ile kültür aktarımı sağlar.
C) Geleceğe dönük stratejiler oluşturma imkânı verir.
D) Toplumsal değişimi hızlandırır.
E) Birlik ve beraberliğin oluşmasını sağlar.

6. "Eğer bir millet büyükse kendisini tanımakla daha büyük olur."

Mustafa Kemal Atatürk'ün sözünü dikkate alarak bir toplumun ortak kimlik etrafında toplanmasını sağlayacak en önemli etken aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kültür birliği B) Din birliği
C) Ortak coğrafya D) Dil birliği
E) Tarih bilinci

1. Millî Mücadele Dönemi'nde kazanılan zaferin ardından tabur komutanı, Mustafa Kemal'e "Bu tepe savunma için çok iyi bir tepe olmasına rağmen neden boşalttınız?" diye sormuştur. Mustafa Kemal Atatürk "Bu tepe Sezar ordularını, İskender ordularını ve nihayet Yıldırım Bayezid ordularını aldatmış ve burayı hâkim zanneden nice kumandanlar, karşılarındaki kuvvete değil bu mevsimde güneşle başlayan fırtınaya mağlup olmuşlardır. Düşmanın da topçusunu bu tepenin aldatacağı muhakkaktı. Tarih boyunca birçok kuvvetlere mezar olan bu yeri Türk ordusuna da mezar yapmağımı için hiç tarih bilmemekliğim, basit bir çetebaşı olmaklığım lazımdı. Tarih yalan söylemez. Hadiseleri bir masal olarak değil, aynı hataları tekrarlamamak için okumak lazım geldiğini, bugünkü savaş göstermiştir." demiştir. Millî Mücadele Dönemi'nde yaşanan diyalogu öğrencileri ile paylaşan Emrah Öğretmen, öğrencilerine "Mustafa Kemal yukarıdaki sözünde tarih öğrenmenin hangi alandaki yararına vurgu yapmıştır?" sorusunu sormuştur. **Aşağıdaki öğrencilerden hangisi Emrah Öğretmen'in sorusuna doğru yanıt vermiştir?**

- A) **Orhan**: Toplumsal birlikteliği sağlama
B) **Sinem**: Millî değerleri güçlendirme
C) **Mert** : Geçmişten ders çıkarma
D) **Yağız** : Geleceği şekillendirme
E) **Elif** : Eleştirel bakış açısı kazandırma

2. Bir çınar için toprak altındaki kökleri ne ise bu kökler kuru-dukça çınar nasıl kurumaya başlarsa, bu millet için de tarih odur. **Kazım Karabekir**

Tarihinin sürekliliğini kaybeden bir millet, her şeyini kaybetmeye mahkûmdur. **Peyami Safa**

Bu ifadeler dikkate alındığında tarih öğrenmenin;

- I. millî bilincin oluşması,
II. vatandaşlık duygusunun gelişmesi,
III. dini birlikteliğin korunması

alanlarından hangilerinde toplumlara katkı sağladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I ve III
E) II ve III

3. **Mustafa Kemal Atatürk** "Türk çocuğu, ecdadını tanıdıkça, daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır..!" **sözü ile tarih biliminin hangi özelliğine vurgu yapmıştır?**

- A) Ulusal kimliği güçlendirme
B) Empati yeteneğini geliştirme
C) Geçmişten ders alma
D) Geleceğe yön verme
E) Sorgulama ve eleştirel bakış açısı kazanma

4.

Herodotos	Tarih, insanların ve insan topluluklarının başlarından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgidir.
İbn-i Haldun	Tarih, gerçeği araştırmak ve olayların sebeplerini bulup ortaya koymaktır.
Edward H. Carr	Tarih, tarihçi ile olgular arasında kesintisiz karşılıklı bir etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.
Ahmet Cevdet Paşa	Tarih bir olayın sadece filan tarihte olduğunu bilmek değil geçmişte meydana gelen olayları değerlendirmek ve bu olaylardan ders almaktır.

"İnsanlığın Hafızası Tarih" konusunun işlendiği derste yukarıdaki ifadeleri sınıf tahtasına yansıtan Sıtkı Bey öğrencilerinden verilenlerden hareketle değerlendirmelerde bulunmalarını istemiştir. Öğrencilerin yapmış oldukları değerlendirmeler ise şu şekildedir:

Aykut : Tarih hakkında değişik tanım ve yorumlar yapmıştır.

Nida : Tanımlarda tarihin konusunun ve kapsamının genişliği belirtilmiştir.

Ozan : Nesnellik ve belgelere dayanma ifadelerdeki ortak özellik olarak ön plana çıkmıştır.

Vildan: Tanımlarda insanoğlunun yaratılış serüveninden günümüze kadar ki süreç üzerinde durulmuştur.

Buna göre öğrencilerden hangileri Sıtkı Bey'in sorusuna doğru yanıt vermiştir?

- A) Aykut - Nida
B) Ozan - Vildan
C) Vildan - Aykut
D) Nida - Ozan
E) Aykut - Ozan

0A2A0588

1. Aşağıdakilerden hangisinin tarih okumanın ve öğrenmenin sağladığı yararlarından birisi olduğu söylenemez?

- A) İnsanı ve toplumu olgunlaştırmak.
- B) Vatan ve millet sevgisini kazandırmak.
- C) Evrensel barışı geliştirmek.
- D) Toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirmek.
- E) Bireylere üstün ırk ve millet kavramını yaymak.

2. İnsan için hafıza ne ise bir milletin tarihi onun hafızası gibidir. Hafızasını kaybetmiş bir insan yaşadığı zamanı tanımlamakta ve geleceğine dair planlar yapmakta nasıl güçlük çekerse tarihini bilmeyen milletler için de bu durum böyledir. Geçmişten dersler alıp geleceği bu günden daha iyi hâle getirmek ancak millî tarihimizin öğrenilmesi ile mümkün olur.

Buna göre "tarih"in;

- I. milletlerin varlığını tanıması ve devam ettirmesi,
- II. dün ve gelecek hakkında kesin bilgiler vermesi,
- III. geçmişte yaşananlar ışığında gelecek hakkında daha iyi çıkarımlar yapılmasını sağlaması

özelliklerinden hangilerine sahip olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

3. Tarihçi Leon Ernest Halkin, "tarihin bilinmesinin geleceği düşünmek bakımından zaruridir." demiştir. Felsefeci Marcit Gökberk de; "tarihin insanı çağ dışı olmaktan kurtarıp, gününü yaşayan geleceğe doğru uzanan değerleri içinde yapıcı rol oynamasına yol açabileceğini" ifade etmiştir.

Buna göre yukarıdaki tarihçilerin,

- I. Tarih sadece geçmişteki olayları anlamamızı sağlar.
- II. Geçmişe bakmak geleceğe yönelik kararlar almamızı zorlaştırır.
- III. Geleceğe yönelik planlama yaparken geçmişten ders alınmalıdır.

görüşlerinden hangilerini savunduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve III
- E) II ve III

4. Tarih geçmiş ve gelecek arasında bir köprü olma görevi üstlendiği gibi bireyin kişisel gelişimine de önemli ölçüde katkı sağlar. Tarih sayesinde bireyler (----)

Buna göre parçanın,

- I. olayları eleştirel bakış açısı ile değerlendirebilirler.
- II. araştırma ve sorgulama becerisine sahip olurlar.
- III. çok yönlü düşünme becerisini geliştirirler.

ifadelerinden hangileri ile devam ettirilmesi doğru olur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

5. Metin Öğretmen, tarihi öğrenmenin faydası ile ilgili öğrencilerine "Dünü bilmeyen bugünü anlayamaz; bugünü anlamayan yarını göremez, inşa edemez." sözünü söylemiştir. Öğrencilerden,

Deniz: Geçmiş aydınlatır.

Eren: Geçmişle bugün arasındaki köprüdür.

Yiğit: Tarih tekrarlanmayan olayları araştırır.

İpek: Geleceğe ışık tutar.

Talha: Bugün karşılaşılan sorunlara çözüm bulmayı kolaylaştırır.

Buna göre öğrencilerden hangisinin ifadesi bu durumu desteklemez?

- A) Eren
- B) Deniz
- C) İpek
- D) Yiğit
- E) Talha

6. J. J. Rousseau: "Tarih okuyana kendi gözünün görme derecesine göre yol gösteren bir kılavuzdur." demiştir.

J. J. Rousseau'nun bu sözüyle;

- I. geçmiş öğrenmenin zor olduğu,
- II. geçmişe değer verdiği,
- III. ön yargılı olduğu

durumlarından hangilerini kastettiği söylenemez?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve III
- E) II ve III

BİLGİ

Tarih disipliniyle ilgili temel kavramlar; tarih, tarihçi, kanıt, geçmiş, zaman, yöntem, olay, olgu, neden - sonuç, değişim ve sürekliliktir.

Tarih Nedir?

En basit ifadeyle "geçmişin bilgisi"ne tarih denir. Daha genel bir tanımla, Tarih; "İnsan ve insan topluluklarının geçmişteki yaşayışlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini, yer ve zaman göstererek, sebep - sonuç ilişkisi içerisinde belgelere dayanarak, objektif (tarafsız) bir biçimde açıklayan sosyal bir bilimdir."

Tarihçi Kimdir?

Tarihçi, geçmişteki tarihsel öneme sahip olay ve olguları belirleyen kendine özgü çalışma yöntemleri kullanan bilim insanıdır. Bu nedenle araştırılacak konunun tarihsel önemini belirlemek için o dönemde yaşayan insanlar için ne kadar önemli olduğu, insanların yaşamını nasıl etkilediği, bu etkilerin günümüze kadar devam edip etmediği gibi sorular üzerinden konu içeriği ve kapsamı sınırlandırılır.

Tarih Biliminin Özellikleri

- Tarihin temel konusu insan ve insan topluluklarının geçmişteki tüm faaliyetleridir.
- Tarihi olaylar belli bir yer ve zamanda meydana gelmiştir. Tarihi olaylar, meydana geldiği zamanın şartları göz önünde tutularak değerlendirilir.
- Birbirini izleyen tarihi olaylar arasında sebep - sonuç ilişkisi vardır. Bir tarihi olay incelenirken; sonraki olayın sebepleri, önceki olayın sonuçları arasında aranmalıdır.
- Tarihi bilgiler, yazılı ve yazısız kaynaklara, (bilgi, belge ve verilere) dayanmalıdır. Bulunacak her yeni belge var olan bilgileri tamamlayabileceği gibi tamamen değiştirebilir.
- Tarih bilimi geçmişteki olayları incelediği için deney ve gözlem metodundan yararlanmaz.

Tarihi Kaynaklar

Tarihçiler, geçmişten artakalan ve günümüze ulaşabilen izleri yorumlar. Tarihi olay hakkında bize bilgi veren, onu doğru anlayabilmemiz için tanıklık yapan her türlü malzemeye kaynak (belge) denir. Olayı doğru anlamaya yarayacak her türlü malzeme kaynaktır.

Kaynakların Sınıflandırılması

Kaynaklar, bize ulaştığı şekle göre bir sınıflandırmaya tabi bulunmuşlardır.

Birinci elden kaynaklar, olayların yaşandığı dönemde ya da bu

dönemden hemen sonra oluşan veya oluşturulan özgün kaynaklardır. İkinci elden kaynaklar ise olayların yaşanmasından çok daha sonra birinci elden kaynaklara dayandırılarak ortaya konmuştur. Kaynaklar, sözlü, yazılı ve her türlü görsel ve sesli materyal olabilir.

Tarihin kaynakları; sözlü kaynaklar (efsaneler, destanlar, menkıbeler vb.), yazılı kaynaklar (tabletler, kitabeler, kronikler, فرمانlar, beratlar, kitaplar vb.), sesli ve görüntülü kaynaklar (resimler, fotoğraflar, filmler, video bantları vb.), eşya ve nesnelere (arkeolojik buluntular, tarihi eşya ve nesnelere) şeklinde de sınıflandırılmaktadır.

BİLGİ

Kaynaklar türlerine göre şu şekilde sınıflandırılır:

Sözlü Kaynaklar	Yazılı Kaynaklar	Görsel ve İşitsel Kaynaklar	Tarihî Kalıntılar
• Destanlar • Hikâyeler • Efsaneler • Mitoslar • Şiirler • Atasözleri	• Şecereler • Otobiyografiler • Hatıralar • Fermanlar • Antlaşmalar • Mektuplar • Kanunlar • Mahkeme kayıtları • Sözlükler • Paralar	• Resimler • Minyatürler • Fotoğraflar • Heykeller • Filmler • Ses kasetleri	• Arkeolojik kalıntılar • Binalar • Silahlar • Giysiler

Yöntem

Tarihî diğer beşerî ve sosyal bilim dallarından ayıran en önemli fark; diğer bilimler insanı veya doğayı bir yönüyle ele alırken tarih, insanı her yönüyle ve bütün yaptıklarıyla anlamaya ve anlatmaya çalışır. Tarih geçmişteki olayların nedenlerini ve sonuçlarını kendine özgü çalışma yöntemiyle açıklayıp yorumlamaya çalışan bir bilim dalıdır. Tarihçi bu görevi yerine getirirken psikoloji, iktisat (ekonomi) ve toplum bilimi (sosyoloji) gibi bazı beşerî ve sosyal bilimlerin uyguladığı insan davranışlarını gözlemleyip ölçmeye dayalı yöntemleri kullanamaz. Zaman, mekân ve kişilerin sürekli değişmesi, tarihî olayların birebir tekrar etmesinin mümkün olmaması ve tarihin geçmişi incelemesi gibi nedenlerden dolayı tarih bilimi deney ve gözlem yöntemlerini kullanmaz.

Olay ve Olgu

Olay, belirli bir süre içinde gerçekleşen, yeri, başlangıç ve bitiş zamanı bilinen her türlü yaşanmışlıklara denir. Olgu ise doğruluğu kanıtlanmış, kesin bir tarihi olmayan, zamanla ortaya çıkmış durumları tanımlamak için kullanılan soyut bir kavramdır.

Tarihî Olayların Özellikleri

Olay	Olgu
Kısa sürelidir.	Uzun sürelidir.
Somuttur.	Soyuttur.
Yer ve zaman nettir.	Yer ve zaman net değildir.
Tekrarlanmaz.	Tekrarlanabilir.
Başlangıç ve bitiş tarihi kesindir.	Başlangıç tarihi belli bitiş tarihi belli değildir.

Örnek: Anadolu'nun Türkler tarafından fethi olaydır. Miryakefalon Savaşı olaydır. Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu, Anadolu Selçuklu Devleti'nin Kuruluşu, Kurtuluş Savaşı, Çanakkale Savaşı birer olaydır. Anadolu'nun Türkleşmesi tüm bu olayların ortak sonucudur ve bir olgudur.

Neden - Sonuç

Tarihî olaylar bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlıdır. Bir olay kendinden öncekinin sonucu ve kendisinden sonrakinin ise sebebidir. Örneğin, I. Dünya Savaşı'nın sonunda kaybeden devletlerle imzalanan antlaşmaların ağır maddeleri II. Dünya Savaşı'nın nedenlerinden biridir.

Değişim ve Süreklilik

Değişim ve süreklilik kavramları aracılığıyla geçmiş ile bugün arasında bağ kurulurken gelecekle ilgili de öngörülerde bulunabiliriz.

Tarih boyunca toplumsal yaşamdaki bazı unsurlar değişir ve gelişirken bazı unsurlar da devamlılığını korumuştur.

Tarihin Kapsamı

Siyasi, askerî ve ekonomik mücadeleler; antlaşmalar, yönetim şekilleri, hukuk kuralları, bilimsel alandaki gelişmeler, dinlerin doğuşu ve yayılışı gibi insanı ilgilendiren olayların tamamı tarihin konusu içerisinde yer almıştır. Ayrıca depremler, volkanik patlamalar, seller, kuraklıklar ve salgın hastalıklar gibi doğa olayları sonuçları itibarıyla tarihin konusu içerisinde yerini almıştır.

Siyasi ⇒

TBMM'nin açılışı

Askerî ⇒

Malazgirt Muharebesi

İktisadi ⇒

Sanayi Devrimi

Teknik ⇒

Matbaanın İcadı

1.	Tanım	Geçmişteki insanların yaşayışlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini, siyasi, sosyal ve ekonomik yapılarını yer ve zaman belirterek, sebep - sonuç ilişkisi içerisinde belgelere dayalı olarak objektif olarak inceleyen bilim dalıdır.
	Durum	MÖ XIII. yüzyılın sonlarından itibaren Doğu Avrupa'da yaşayan kavimlerin kıtlık nedeniyle geçim imkânlarını kaybetmeleri Ege Göçlerini başlatmıştır. Söz konusu kavimlerden İlyrialılar İtalya'ya, Dorlar ise Balkanlar üzerinden Yunanistan'a girmişlerdir. Dağlık arazilerin geniş yer tuttuğu, tarım ve su kaynakların kıt olduğu Yunanistan'da bulunan kavimler Dorların baskısından kurtulmak amacıyla bolluk memleketleri olarak adlandırılan Anadolu, Kıbrıs, Suriye ve Mısır'a doğru ilerlemişlerdir.

Yukarıda verilen durumda tarihin tanımında yer alan öğelerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Neden - sonuç
B) Yer
C) Belge
D) Zaman
E) İnsan ilişkileri

2. Aşağıdaki diyagramda tarihin tanımında yer alan temel kavramlar verilmiştir.

Buna göre diyagramın doğru olarak tamamlanabilmesi için numaralandırılmış alanlara sırasıyla aşağıdakilerden hangileri yazılmalıdır?

- A) Geçmiş - Belgeler
B) Analiz - Öznellik
C) Öznellik - Geçmiş
D) Belgeler - Analiz
E) Analiz - Geçmiş

3. Tarihte, sürekli görülen hiçbir şey değişikliğin etkisinden kurtulamaz. Ne kadar birden bire ve şiddetli olursa olsun hiçbir değişiklik de dün ile bugün arasındaki sürekliliği bozamaz.

Buna göre,

- I. Tarihî olaylar neden - sonuç ilişkisine dayanmıştır.
II. Geçmişte yaşanan olayların birebir tekrar etmesi mümkün değildir.
III. Tarih insanlardaki empati yeteneğini geliştirmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

4. Mısır ile Hitit devletlerinin birbirlerine denk duruma gelmesi ve iktisadi menfaatlerinin Kuzey Suriye üzerinde çakışması üzerine MÖ 1274 yılında Kadeş şehri yakınlarında gerçekleşen savaş sonunda imzalanan Kadeş Antlaşması tarihte bilinen ilk yazılı antlaşmadır.

Yukarıdaki parçada tarih biliminin;

- I. zaman belirtme,
II. neden - sonuç ilişkisi kurma,
III. belgeye dayanma,
IV. yer gösterme

özelliklerinden hangilerinden bahsedilmiştir?

- A) I ve II
B) I, II ve III
C) I, II ve IV
D) II, III ve IV
E) I, II, III ve IV

5. Tarihsel bilginin üretim sürecinde tarih bilimi kendine özgü yöntem kullanır. İnsanlığın geçmişi hakkında doğru bilgi ulaşmak için geçmişten günümüze kalan izlerin, kalıntıların ve belgelerin doğru bir şekilde değerlendirilmesi gerekir.

Aşağıdakilerden hangisi tarihî kalıntı ve belgelerin değerlendirilmesi ile ilgili yöntemlerden biri değildir?

- A) Kaynakların araştırılması
B) Verilerin tasnifi
C) Verilerin çözümlenmesi
D) Sentez edilmesi
E) Belgeler üzerinde düzenleme yapılması

0A3D06CD

1. (I) Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'e hâkim olduğu dönemde gerçekleşen Coğrafi Keşifler; Avrupa, Asya ve Afrika'da hayatın her alanında etkili olmuştur. (II) Keşifler sonucunda yeni ticaret yollarının bulunması stratejik dengeleri değiştirmiştir. (III) Coğrafi Keşiflerle sömürgeciliği küresel boyuta taşıyan Avrupalılar Türklere bağlı olmaksızın ticaret yapabilme imkânlarına kavuşmuştur. (IV) Avrupalılar artık ihtiyaç duydukları pek çok ürüne hiçbir vergi ödemeden yeni keşfedilen topraklardan temin etmiştir. (V) Keşfedilen yerlerden Avrupa'ya taşınan altın ve gümüşle ortaya çıkan sermaye birikimi Sanayi Devrimi'ne giden süreci başlatmıştır. "Olgu" ve "Olay" kavramları birlikte düşünüldüğünde yukarıdaki metinde numaralandırılmış cümlelerden hangisinde "Olgu" kavramına örnek gösterilebilir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

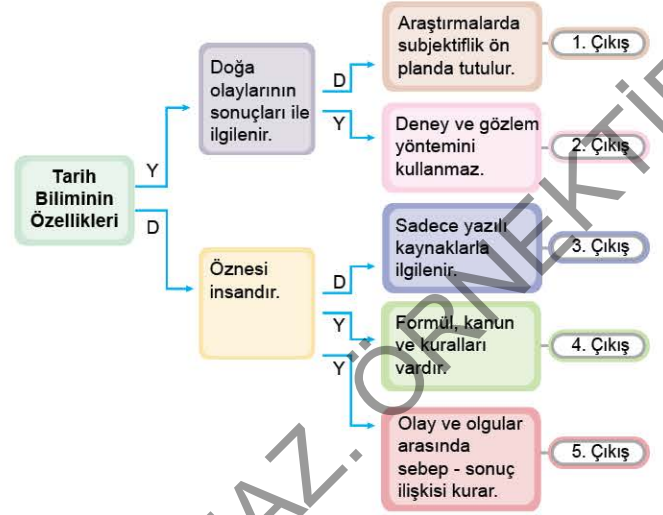
2. Tarih öğretmeni Yasemin Hanım öğrencilerine bugünkü dersinin konusunun "tarihî olay" olduğunu söylemiştir. Buna göre Yasemin Hanım'ın dersinde aşağıdaki örneklerden hangisini söylemesi beklenemez?

A) İstanbul'un fethi B) Sanayileşme
C) Fransız İhtilali D) Amasya Genelgesi
E) Buharlı makinenin icadı

3. Geçmişle ilgili bildiklerimiz yeni bilgi ve buluntuların ortaya çıkması ile değişebilir. Buna göre aşağıda verilenlerden hangisine kesin olarak ulaşılabılır?

A) Tarih bilimi diğer bilimlerden bağımsız çalışır.
B) Tarihçi, ulaştığı bilgilerin kesin doğru olduğunu ileri sürmez.
C) Sözlü kaynaklar kanıt olarak kullanılamaz.
D) Bütün yazılı belgeler doğru kabul edilmemelidir.
E) Tarihçi nesnel yorumlarda bulunmamalıdır.

4.

Yukarıdaki şemada ilk ifadeden başlayıp cevap okları takip edilirse kaç numaralı alandan doğru çıkışa ulaşılabılır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

5.

Yukarıdaki şema incelendiğinde;

- I. kaynakların meydana geldiği döneme göre ayrıldığı,
II. ana kaynakların tarihi olaylara şahitlik ettiği,
III. ikinci el kaynakların oluşmasında birinci el kaynakların etkili olduğu

Yorumlarından hangileri yapılabilir?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

1-C

2-B

3-B

4-D

5-E

3. SEANS | TARİHSEL BİLGİNİN ÖZELLİKLERİ

BİLGİ

İnsanın geçmişteki yaşamı ve faaliyetleri konusunda belgelere dayanarak, kronolojik bir sıra ile çeşitli disiplinlerle ilişki içerisinde üretilen objektif bilgiye tarihsel bilgi denilmektedir.

Geçmişteki bir olayın tarihsel bilgiye dönüşmesini sağlayan sürecin üç temel unsuru vardır: Bunlar sırasıyla tarihî olayları gerçekleştirenler, tarihî kaynaklar ve bunları bir okuma biçimi hâline dönüştürerek eser ortaya koyan tarihçilerdir.

Tarihçiler genellikle ilgi duydukları ya da merak ettikleri konularla ilgili araştırma yapmayı tercih eder ve geçmişe, yaşadığı zamandan bakıp geçmişteki olayların bir kısmına tarih bilgisi olma özelliği kazandırır.

Geçmişteki olayların "tarih" olarak anlamlandırılması ve tarihsel birer olgu olarak konumlandırılması, bu olayların artık belirli bir zaman mesafesinden algılandığı anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle tarihi tarih yapan unsur, ona daha sonraki zamanlardan bakma iradesi ve eylemidir.

Tarihçi, geçmişini elindeki belgeler ile değerlendirir. Olaylarda eksik kalan boyutlara yorumlar katmak zorundadır. Bununla birlikte o, geçmişini neden - sonuç ilişkisiyle anlama eğilimlidir. Çünkü insan kendi yaşadığı toplumsal ya da siyasal süreç içinde ortaya çıkan bir olayı tetikleyen, etkileyen bütün unsurları anlamak için olaylar arasında bağlar kurmak durumundadır.

Tarihçiler araştırma sürecinde, kütüphane, arşivler, tarihî mekânlar ve genel ağ sitelerinden yararlanırlar.

NOT

Türk Tarih Kurumu, ülkemizde bizzat Atatürk'ün direktifiyle kurulmuştur. Türk Tarih Kurumu, ilmi araştırma ve yayınların yanı sıra, ilki 1932 yılında toplanan ve 2021 yılında on sekizincisi toplanan milletlerarası nitelikte "Türk Tarih Kongreleri" gerçekleştirmektedir.

Aynı tarihsel olay ve olgu hakkında yapılan araştırmaların sonucunda farklı sonuçlara ulaşılabilmektedir. Burada en önemli husus tarihinin nesnel yaptığı yorumlardır.

Tarihsel Bilginin Üretim Aşamaları

- Öncelikle araştırma yapılmak istenen konuyla ilgili bir problem belirlenir.
- Belirlenen konu ya da sorunun cevaplarına ulaşılmayı sağlayacak sorular sorulur.
- İlgili kaynakları taranır ve kullanılabilen kaynakları belirlenir.
- Toplanan bilgiler sınıflandırdıktan sonra eleştirel bir yaklaşımla ele alınır. Bu süreçte diğer bilim dallarından da yararlanılır.

Tarihsel Bilginin Özellikleri

- Tarih araştırmalarında tarihçiler; kaynakları analiz edip, yorumlayarak gerçeklere ulaşmaya çalışır. E. H. Carr, tarihi "tarihçiler ve onun gerçekleri arasındaki bir etkileşim" olarak tanımlar.
- Tarih çalışılırken ve tarihsel bilgi üretilirken belli sınırlandırma yapar.
- Tarihin, özellikle sanat ve bilimde çeşitli disiplinlerle ilişkisi vardır.
- Tarih kronolojik ve sıralı olmalıdır. Tarih araştırmalarında tarihçiler, tarihi belli kronolojik esaslara uyarak ederek sunmalıdır.
- Kaynakların taranması ve gösterilmesi tarih araştırmalarında bilgi kaynaklarının bilimsel etik ve kurallar gözetilerek taranması ve kullanılması gerekir. Başka bir deyişle tarihçilerin tarihsel bilgiyi nereden ve nasıl elde ettiğini açıkça ortaya koyması oldukça önemlidir.

0A5A0D8D

1. Tarihçilerin Kutbu olarak anılan Halil İnalıcık: "Ben millî tarihimizin saptırıldığı, tahrif edildiği kanaatindeyim ve aykırı iddialara karşı en etkin araştırmanın belgelere dayanacağı inancındayım." sözleriyle tarihsel bilgi oluşturmada yapılan hangi yanlıştan bahsetmektedir?

- A) Nesnellik
B) Güvenilirlik
C) Öznellik
D) Süreklilik
E) Tutarlılık

2. Fizikçiler ısıtılan metallerin genleştiğini gözlemledikten sonra "Isınan metaller genişler." şeklinde bir genellemede bulunulabilirler. Aynı şekilde yer çekimine veya ışığın düz bir çizgide ilerlediğine yönelik genellemeler yaparak deneylerle bunları ispatlama yoluna gidebilirler. Böylece evrensel geçerliliği olan yasalara ulaşabilirler. Tarihte ise benzer türdeki farklı olayların aynı sebeplerden kaynaklandığı ya da aynı sonuçları doğurduğu yönünde bir genellemede bulunamaz, formül, yasa ve kanun koyamaz.

Yukarıdaki parçada altı çizili ifadenin gerekçesi aşağıdaki seçeneklerin hangisinde verilmemiştir?

- A) Tarih araştırmalarında tümevarım ve tümdengelim yöntemlerinin kullanılması
B) Tarihi olayların birebir tekrar etmemesi
C) Tarih biliminin geçmişte meydana gelen olayları incelemesi
D) Tarihi olayların yaşandığı dönemin şartlarına göre şekillenmesi
E) Tarihi olayların kendine özgü nedenleri ve sonuçlarının olması

3. Aşağıdakilerden hangisi tarihi olayların araştırılmasında dikkat edilmesi gereken özelliklerden biri değildir?

- A) Farklı belgelerden faydalanmak
B) Öznel olmaya çalışmak
C) Olayın geçtiği yeri belirlemek
D) Olayları tüm yönleriyle incelemek
E) Yardımcı bilimlerden faydalanmak

4. Tarih kralların, generallerin çiftliği değil milletlerin tarlasıdır. Her millet geçmişte bu tarlaya ne ekmişse gelecekte onu biçer.

Voltaire'in ifadesinden hareketle tarih biliminin;

- I. nesnellik,
II. nedensellik,
III. süreklilik

özelliklerinden hangilerine sahip olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

5. Tarihçi, geçmişi elindeki belgeler ile değerlendirir ve olaylarda eksik kalan boyutlara yorumlar katmak zorundadır. Aynı tarihsel olay ve olgu hakkında yapılan araştırmaların sonucunda da farklı sonuçlara ulaşılmaktadır.

Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Belgelerin yetersizliği
B) Geçmişe uzak mesafelerden bakılması
C) Tarihçinin öznelliği
D) Olayların tarihsel bilgi niteliği taşıyamaması
E) Olaylar arasında neden - sonuç ilişkisinin kurulamaması

6. Aşağıdakilerden hangisi tarihçinin tarihsel bilginin üretim sürecinde takip ettiği aşamalardan biri değildir?

- A) Araştırma yapılmak istenen konuyla ilgili bir problem belirlenmesi
B) Belirlenen konu ya da sorunun cevaplarına ulaşılmayı sağlayacak sorular sorulması
C) Tarihçinin konuyla ilgili kaynakları araştırması
D) Toplanan bilgilerin sınıflandırılarak eleştirel bir yaklaşımla ele alınması
E) Tarihçinin yaşadığı dönemin özelliklerine göre yorumunu yapması

BİLGİ

Kelime anlamı olarak zaman; bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre olarak açıklanır. Tarih bilimi söz konusu olduğunda en basit tanımı ile zaman; olayların birbirini takip sürecidir.

Tarih yapısı gereği geçmişteki olay ve olguları konu edindiğinden zaman, bu bilim dalının en önemli bileşenlerindedir.

Tarihsel zaman ise tarih yazıcılarınca seçilmiş olan, toplumu derinden etkileyerek iz bırakmış tarihsel olay ve olguların tanımlanmasında kullanılan ve bu yönüyle tarihe ait olan geçmiş zamanın bir ögesidir.

Kronoloji ise, tarihsel zaman içerisinde geçen olayların, öncelik ve sonralıklarına göre belli bir zamansal sıra ile verilmesidir.

Tarihsel zaman Orta Çağ, Yakın Çağ ve Kanuni Dönemi gibi geniş dönemler olarak da kullanabilmektedir.

Bir olayın meydana geldiği zamanın bilinmesi, o olayın meydana gelmesini sağlayan şartların anlaşılması, olayı meydana getiren nedenlerin ve olayın ortaya koyduğu sonuçların doğru öğrenilmesi ve yorumlanması için gereklidir.

Kronolojik düşünme aracılığıyla, geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki fark sağlıklı bir biçimde ayırt edilebilmekte ve geçmiş daha anlamlı hâle gelmektedir.

Kronoloji becerisi, tarihsel anlatımın temel bir özelliğidir. Bu nedenle geçmiş, belli bir düzen içerisinde ve ardışık bir şekilde verilmediği zaman kaos meydana gelmektedir.

Kronoloji Bilgisine Sahip Olmanın Faydaları

1. Kronolojik düşünme, tarihsel olaylar arasında neden - sonuç ilişkilerinin kurularak tarihsel sürecin analiz edilmesini sağlar.
2. Olayların öncelik sırasına göre verilmesi, somut dönemden soyut döneme geçişte öğrencilerin olayları daha iyi anlamlarını sağlamaktadır.

3. Tarihi bilgilerin yorumlanabilmesi ve zaman içinde yaşanan değişim ve sürekliliğin açıklanabilmesi mümkün olur.

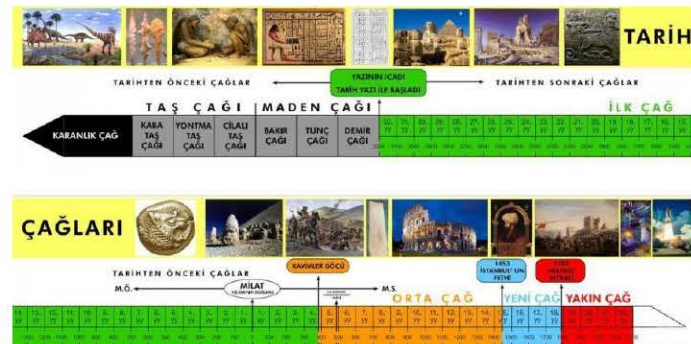
4. Kronolojik düşünme, öğrencilerin tarihsel bilgilerini yapılandırılmaları için gerekli altyapıyı kurarak, geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek zamanı birbirinden ayırabilmelerini sağlamaktadır.

İnsanlar zamanı tanımlarken bazen doğayı gözlemleyip düzenli olarak tekrar eden durumlardan etkilenmişler bazen de kendi yaşam tarzlarına dayalı olaylardan yararlanmışlardır (göç mevsimi, hasat mevsimi gibi).

Zaman ölçümlerini ise doğada meydana gelen değişimleri takip ederek ve geliştirdikleri aletler yardımıyla dakika, saat, gece, gün, ay, mevsim, yıl vb. şeklinde isimlendirmişlerdir.

Tarih öğretiminde, öğrencilere öğretilmesi gereken temel kavramların başında gelen kronoloji ve kronolojik düşünme, tarihsel olayların öğrenilmesi ve ilişkilendirilmesinde anahtar rolü üstlenmektedir.

Doğasında geçmişte yaşanan zamanı açıklamak bulunan tarih, konularını araştırırken ve öğretirken zaman ve kronolojiden yararlanmaktadır (tarih şeritleri, zaman şeritleri gibi).

0A730E27

1. Bir tarihî olayı araştırırken olayın geçtiği yer ile zaman belirlenmeli ve döneme ait farklı kaynaklar incelenmelidir. Elde edilen bilgilerde olayın geçtiği zaman çok iyi değerlendirilmelidir.

Yukarıdaki parçada altı çizili ifadenin gerekçesi aşağıdaki seçeneklerin hangisinde verilmiştir?

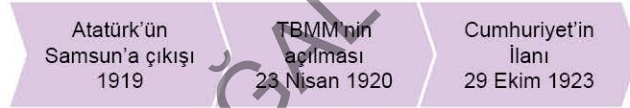
- A) Nedensellik ilişkisinin kurulması
B) Değişebilirlik özelliğine dikkat edilmesi
C) Olayın geçtiği coğrafi şartların değerlendirilmesi
D) Olayın geçtiği dönemin şartlarına göre değerlendirilmesi
E) Geleceğe yön verilmeye çalışılması

2. Tarihî olaylar devamlıdır. Bir zincirin halkaları gibi birbirlerini takip ederler. Bir olayın sonucu kendisinden sonra gelen olayın nedenidir.

Bu genellemede tarihî olayların aşağıdaki özelliklerinden hangisinin öneminin vurgulandığı savunulabilir?

- A) Belgelere dayanma
B) Neden - sonuç ilişkisi
C) Geçtiği zamanın bilinmesi
D) Belli bir yerde yaşanması
E) Tekrar edilemez olması

3.

Tarihî olayların tablodaki gibi belli bir kronolojik sırada verilmesinde;

- I. tarihî olayların belli bir bütünlük içerisinde incelenmesini kolaylaştırmak,
II. olaylar arasında sebep - sonuç ilişkisi kurmak,
III. olayların yerini belirlemek

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I ve III
E) I, II ve III

4. **Hakan** : Tarih, insan topluluklarının geçmişteki yaşayışlarını, uğraşlarını, birbirleriyle ilişkilerini, yer ve zaman göstererek neden sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen sosyal bir bilimdir.

Ayşe : Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgeye "Mezopotamya" denir. Bölge insanların temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olup, yapılan arkeolojik kazılardan elde edilen bilgilere göre bölgede bulunmayan madenlerin temini için Anadolu ile ticaret yaptıkları anlaşılmıştır.

Ayşe'nin verdiği bilgilerde Hakan'ın yapmış olduğu tarihin tanımında yer alan öğelerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Belge
B) Neden - sonuç ilişkisi
C) Yer
D) Zaman
E) İnsan topluluklarının yaşayışları

5. "Araştırdığı döneme kendisini götürebilen insan tarihçidir." ifadesini kullanan **Leopol von Ranke tarih biliminin hangi özelliğine vurgu yapmıştır?**

- A) Millî ve manevi değer yargılarını pekiştirmesine
B) Yeni bulgu ve belgelerle bilgilerin değişebilirlik özelliğine sahip olmasına
C) Olaylar arasında nedensellik ilkesinin kurulmasına
D) Tarihî olayların yaşandığı dönemin şartlarına göre değerlendirilmesine
E) Araştırmalarda farklı kaynaklardan yararlanılmasına

1-D

2-C

3-C

4-D

5-D

BİLGİ

İnsanların yeryüzünde görülmesiyle başlayan tarihsel süreç, çok uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu uzun zaman diliminde meydana gelen tarihî olayları bir bütün hâlinde ele almak, araştırmak ve bunlarla ilgili elde edilen sonuçları ortaya koymak zordur. Bu nedenle tarihsel sürecin dönemlendirilmesi yani dönemlere ayrılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Tarihsel dönemlendirme, zamanın nasıl algılandığı, tarihî olaylara hangi gözle bakıldığı kültürel, dinsel inanışların sonucu olabilmektedir.

Dönemlendirmede "çağ", "yüzyıl", "devir" gibi kavramlar kullanılmaktadır.

"Bir çağ ya da dönemin başlangıç ve bitişini neye göre belirlemeliyiz?" sorusu dönemlendirme konusunun günümüzde hâlâ devam eden tartışma konusudur. Tarihin çağlara ayrılmasında toplumlar kendi tarihlerindeki önemli olayları esas almışlardır. Bu nedenle tarihçiler arasında çağların başlangıç ve bitiş noktaları konusunda tam bir görüş birliği yoktur. Örneğin bazı tarihçiler Yeni Çağ'ın başlangıcı olarak İstanbul'un fethini, bazıları ise matbaanın icadını kabul etmişlerdir. Aynı şekilde kimi tarihçiler İlk Çağ'ın Kavimler Göçü'yle birlikte sona erdiğini kabul ederken bir kısım tarihçiler bunun Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışıyla gerçekleştiğini söylemektedir.

Christoph Cellarius (Kırjstof Selarus) (1634 - 1707) bugün kullanılan üçlü sistemi ortaya koyan tarihçidir.

Cellarius'un dönemlendirmesi şu şekildedir:

- Antik veya Eski Çağ (Başlangıç - 337)
- Orta Çağ (337 - 1453)
- Yeni Çağ (1453 - sonrası)

Önemli tarihî olayların bir dönüm noktası olarak kendini gösterdiğini ve bu dönüm noktalarıyla tarihin bölümlere ayrıldığını görmekteyiz. Batılı tarih anlayışının kuramlarına göre şekillenen bu bölümlenme Amerika tarihi için uygun değildir.

Öyle ki, Yeni Çağ'ın başlangıcı olarak kabul edilen İstanbul'un fethinden sonra Amerika kıtası keşfedilmiştir. Amerika için İlk Çağ ve Orta Çağ bir anlam ifade etmemektedir.

Avrupalı tarihçiler tarafından Avrupa tarihi ve Hristiyanlık inancı esas alınarak oluşturulan sistem Türkiye ve birçok ülkede hâlen kullanılmaktadır. Fakat bu kalıp ne Türk ne de İslam tarihine uymamaktadır.

NOT

Modern Türk tarihçileri ise günümüzde kullanılan Avrupa merkezci sistemi eleştirmişlerdir. Dönemlendirme hakkındaki en önemli çalışma İbrahim Kafesoğlu'na aittir.

Ayrıca üçlü çağ sisteminde Eski Çağ öncesinin yer almaması, bu dönemin göz ardı edilmesi anlamına gelmiştir. Tarihçiler yazının icadını dönüm noktası kabul ederek, yazının bulunmasından önceki dönemi "Tarih Öncesi Dönem", yazının icadından sonraki dönemi de "Tarihî Dönem" (Tarih Sonrası) olarak adlandırarak araştırmalarını genişletmişlerdir.

Tarih Öncesi Çağlar, insanların kullandıkları araç ve gereçlerin yapıldığı malzeme dikkate alınarak "Taş Çağı" ve "Maden Çağı" olarak ayrılmıştır.

Tarihî Çağların Özellikleri:

1. Yazının bulunuşundan günümüze kadar geçen süreyi kapsar.
2. Önemli toplumsal olaylar çağ başlangıcı olarak kabul edilmektedir.
3. Bütün devirler tüm toplumlarda aynı anda yaşanmamıştır.

Tarih Öncesi Devirlerin Özellikleri:

1. Dönemlerin devirlere ayrılmasında, kullanılan araç ve gereçlere dikkat edilir.
2. Devirler tüm toplumlarda aynı anda yaşanmamıştır.
3. Her toplum bütün devirleri sırasıyla yaşamamıştır.
4. İnsanların ihtiyaçları icatları ortaya çıkarmıştır.

0A890EC4

1. Egon Friedell, "İnsanın en büyük özlemi, sürekli rüyası kronolojiyi dünyaya getirmektir. Zamanı bir defa görülebilir, ölçülebilir, hesaplanabilir, şematik hâle getirelim; içimizde hemen onun bize ait olduğu, ona egemen olduğumuz kanısı doğacaktır." demiştir.

İnsanın zamanı görülebilir ve ölçülebilir hâle getirmek istemesinde;

- I. hayatını düzenleyebilme,
II. ekonomik gereksinimlerini karşılama,
III. dinsel inanışlarını yayma

durumlarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

2.

Tarih Çağları	
İlk Çağ (M.Ö 3200 - M.S 375)	Yazının icadından Kavimler Göçü'ne kadar olan dönemi kapsar.
Orta Çağ (375 - 1453)	Kavimler Göçü'nden İstanbul'un Fethi'ne kadar olan dönemi kapsar.
Yeni Çağ (1453 - 1789)	İstanbul'un Fethi'nden Fransız İhtilali'ne kadar olan dönemi kapsar.
Yakın Çağ (1789 - ...)	Fransız İhtilali'nden günümüze kadar olan dönemi kapsar.

Tarih çağları ile ilgili bilgilere bakıldığında;

- I. Avrupa merkezli bir bakış açısının hâkim olduğu,
II. Batı dünyası için önemli gelişmelerin çağların başlangıç ve bitiş tarihi olarak kabul edildiği,
III. tarihî dönemlendirmelerde evrensel olaylara yer verilmediği

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) I ve II
D) I ve III   E) II ve III

3. Tarihin dönemlendirilmesinde değişik görüşlerin ortaya atılmasında;

- I. inanç,
II. ekonomi,
III. kültür

alanlarından hangilerinde yaşanan farklılıkların etkili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

4. Milattan önceki tarihler geriye doğru, milattan sonraki tarihler ise günümüze yaklaştıkça sayısal olarak büyür.

- I. 830
II. MÖ 1753
III. 1201
IV. 999
V. MÖ 52

Yukarıda verilen tarihlerin günümüze en uzaktan en yakına doğru sıralanışı aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) V - I - IV - III - II   B) II - V - I - IV - III
C) IV - I - V - III - II   D) II - IV - I - V - III
E) III - I - IV - II - V

5. İnsanlığın ortaya çıkışıyla birlikte insanın karşılaştığı temel sorunlardan biri, zamanı anlamlandırmak olmuştur. Yüzyıl, çağ, devir gibi terimlerle geçmişini bir düzene sokmak isteyen insanlar bu yöntemle hem yaşamını daha anlamlı hâle getirmeye çalışmış hem de tarihî olayları somutlaştırmıştır.

Buna göre,

- I. İnsanlar tarihin en eski devirlerinden itibaren zamanı görünür hâle getirmeye çalışmıştır.
II. İnsanlar zamanı anlamlandırarak hayatlarına bir düzen vermek istemiştir.
III. Toplumlar kendileri için önemli saydıkları olayları takvimlerine başlangıç yılı yapmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) II ve III

1-A

2-C

3-C

4-B

5-D

BİLGİ

Takvimler insanların zaman göstergesi olarak kullandıkları çizelgelerdir.

Takvim sayesinde toplumsal hayatın düzgün bir şekilde işlemesi sağlanmakta, yaşanabilecek karmaşaların önüne geçilebilmektedir. Bunun yanı sıra geçmişteki olaylar kronolojik sıraya koyarak olaylar arasında sebep sonuç ilişkileri kurabilmek için de takvimden yararlanılmaktadır.

Takvimlerin oluşma sürecinde gökyüzünü izleyen insanlar, ayın ve yıldızların hareketlerinde belirli döngüler olduğunu keşfetmiş ve yaşadıkları zamanı bu döngülere uygun olarak bölümlere ayırmıştır.

Günümüzde yaygın olarak kullanılan takvim sistemleri "ay yılı" ve "güneş yılı" olmak üzere iki temel unsura dayanmaktadır. Ay yılını esas alan takvim Sümerler, güneş yılını esas alan takvim ise Mısırlılar tarafından oluşturulmuştur.

İlk takvimi bulan ve kullanan Sümerliler ve Mısırlılardır. Daha sonraki yüzyıllarda Babilliler, İbraniler, Çinliler gibi pek çok kavim kendilerine özgü takvimler yapmışlardır.

Takvimlerin önemli özelliklerinden biri başlangıç noktalarıdır. Toplular kendileri için önemli saydıkları olayların tarihlerini de takvimlerinin başlangıç noktası olarak kabul etmişlerdir.

Türklerin Kullandığı Takvimler

Takvimin Adı	Esas Aldığı Yıl Sistemi	Özellikler
12 Hayvanlı Türk Takvimi	Güneş	- Bir yıl 365 gün, 5 saat olarak kabul edilmiştir. 12 yılda 1 devir yapar. Türklerin kullandığı en eski takvimdir. - Yıllar sayı ile değil, hayvan adlarıyla gösterilir. - Aylar sayılarda belirtilmiştir. - Bu takvim Türklerden başka Çinliler ve Tibetliler tarafından da kullanılmıştır. Uyarı: 12 Hayvanlı Takvim, Türklerin astronomiyle uğraştıklarını göstermektedir.
Hicri Takvim	Ay	- Bir yıl 354 gündür. - Kamerî (ay) takvim olarak da bilinir. Türklerin kullandığı tek ay yılı esaslı takvimdir. - Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicretini (622) başlangıç yılı olarak esas almıştır. - Hz. Ömer Dönemi'nde oluşturulmuştur. - Ülkemizde 1 Ocak 1926'ya kadar yürürlükte olan bu takvim, günümüzde sadece dinî ay ve günlerin belirlenmesinde kullanılmaktadır.
Celâli Takvim	Güneş	- Bir yıl 365 gün 6 saat olarak kabul edilmiştir. - Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah tarafından mali işlerde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. - Takvimin başlangıç tarihi olarak 1079 yılı kabul edilmiştir. Takvimi hazırlayan komisyonun başkanı Ömer Hayyam'dır. - Babür Devleti tarafından da kullanılmıştır.
Rumi Takvim	Güneş	- Bir yıl 365 gün 6 saat olarak kabul edilmiştir. - Takvimin başlangıç tarihi olarak hicret kabul edilmiştir. - Gündelik hayatta hicri takvim kullanılırken 1839 yılından itibaren Osmanlı Devleti'nde mali işlerde (vergi, maaş vb.) aksama olmaması için kullanılmıştır.
Miladi Takvim	Güneş	- Bir yıl 365 gün 6 saat olarak kabul edilmiştir. - Gregoryen takvimi olarak da bilinir. - Başlangıç olarak 1 Ocak tarihi kabul edilmiştir. - Miladi takvimin ilk şekli Mısırlılara aittir. - Romalılar ve Papa XIII. Gregorius tarafından geliştirilmiştir. - Hz. İsa'nın doğumu takvim başlangıcı olarak kabul edildiğinden bu takvime miladi takvim adı verilmiştir. - Ülkemizde 1 Ocak 1926'dan itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

1. Ayşe okuduğu bir kitapta şu ifadelere rastlamıştır: "Mısırlılar takvimlerini düzenlerken Dünya'nın Güneş çevresindeki bir tam dolanımı için gereken süreyi esas aldılar ve güneş yılı adı verilen bu süreyi on iki aya böldüler. Ayrıca Nil Nehri'nin taşma vaktinden yola çıkarak yılı "taşma", "ekme" ve "biçme" adlarıyla üç mevsime ayırdılar. Mısır takvimi, sonraki dönemlerde Roma İmparatoru Julius Caesar'ın emriyle yeniden düzenlenerek "Jülyen takvimi" adını aldı. XVI. yüzyılda Papa XIII. Gregorius, Jülyen takvimini daha da geliştirerek "Gregoryen takvimi" adıyla yaygın biçimde kullanılmasını sağladı. Böylece günümüzde dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de kullanılan "miladi takvim" ortaya çıktı.

Buna göre Ayşe miladi takvim ile ilgili;

- I. kültürel etkileşim sonucunda ortaya çıktığı,
- II. evrensel bir icat olduğu,
- III. farklı toplumlarca kullanıldığı

durumlarından hangilerini öğrenmiştir?

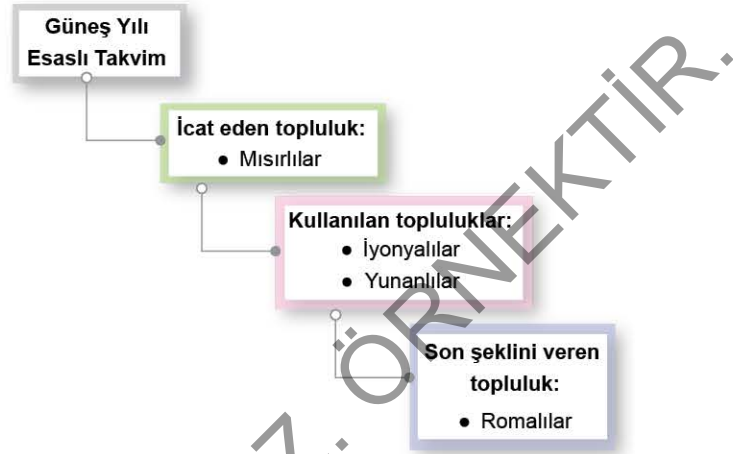
- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

2. Hz. Ömer Dönemi'nde üzerinde tarih olarak şaban ayı yazılmış olan bir senet anlaşmazlığa yol açmıştır. Çünkü senette yazılı olan şaban ayının içinde bulunulan yıla mı, bir önceki yıla mı yoksa gelecek yıla mı ait olduğu belli değildi. Bu gelişme üzerine Hz. Ömer, danışma kurulunu toplayarak bir takvim başı saptamalarının zorunluluğunu anlatmıştır. Kurul üyelerinden Hz. Ali'nin, Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicret ettiği 622 yılının tarih başlangıcı sayılması önerisi kabul edilmiştir. Bu gelişme üzerine Sümerler tarafından icat edilen ay yılı esaslı takvim başlangıç yılı hicret olacak şekilde yeniden düzenlenerek hicri takvim oluşturulmuştur.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Toplumlar kendileri için önemli olayları takvimlerine başlangıç yılı yapmıştır.
- B) İnanç sistemi hicri takvimin şekillenmesinde etkili olmuştur.
- C) Farklı milletler takvimin gelişimine katkıda bulunmuştur.
- D) Takvim, dindar toplumlara özgü bir icattır.
- E) Toplumsal gereksinimler yeniliklere zemin hazırlamıştır.

3.

Bu bilgiye göre,

- I. Doğu ve batı kültürleri arasında etkileşim yaşanmıştır.
- II. Takvimin oluşmasına ve gelişmesine farklı toplumlar katkı sağlamıştır.
- III. Romalılar bilimsel alanda Mısır ve Yunanlılardan daha ileri bir seviyeye ulaşmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

4. Hande Hanım'ın, "Takvim oluşturan toplumlar hangi alanlarda gelişme göstermiştir?" sorusuna öğrencileri şu yanıtları vermiştir:

Ayhan : Astronomi

Berkan: Biyoloji

Fuat : Kimya

Ertan : Matematik

Buna göre öğrencilerden hangileri Hande Hanım'ın sorusuna doğru yanıt vermiştir?

- A) Ayhan - Berkan
- B) Fuat - Ertan
- C) Ertan - Ayhan
- D) Berkan - Fuat
- E) Ayhan - Fuat

BİLGİ

Her bilim dalı, ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalarına uygun farklı yöntem ve teknikler kullanabilir veya başka bilimlerin çalışmalarından elde edilen sonuçlardan yararlanabilir.

Tarih bilimi de tarihsel araştırma sürecinde incelenen olaya ve döneme göre farklı yöntemler kullanabilir, farklı bilim dallarıyla etkileşime girebilir. Böylece incelenmesi ve açıklanması zaman alan karmaşık tarihî olaylar daha çabuk çözüme kavuşur. Farklı bilimlerle iş birliği yapılarak sonuçlandırılan tarihsel araştırmalar, daha bilimsel bir nitelik kazanır. Tarih biliminin etkileşim içinde olduğu tarihe yardımcı bilim dalları ve çalışma alanları şunlardır:

Coğrafya

- İnsan ve mekânın karşılıklı etkileşimini araştırarak yeryüzündeki coğrafi olayların insan faaliyetlerine etkisini ortaya koyar.

Arkeoloji

- Kazı yolu ile toprak ve su altındaki maddi kalıntıları ortaya çıkararak özellikle yazılı belgelerin bulunmadığı ve yetersiz kaldığı dönemleri aydınlatır.

NOT

Tarih Öncesi Çağları araştıran tarihçinin en çok yararlandığı bilim dalıdır. Su altı arkeolojisi de son yıllarda gelişme gösteren bir alandır.

Antropoloji

- İnsan ırklarının kökenlerini, özelliklerini ve yeryüzüne dağılımlarını inceleyerek aralarındaki kültürel gelişim farklılıklarını açıklamaya çalışır.

Paleografya

- Yazıları, alfabeleri ve bunların zaman içerisindeki değişimlerini inceler.

NOT

Yazının icadı ile başlayan Tarihî Çağların araştırılmasında en çok faydalanılan bilim dalıdır. Tarih Öncesi Çağlar araştırmacısının başvurmayacağı bir disiplindir.

Epigrafi

- Taş, metal, mermer, seramik ve benzeri sağlam yüzeyler üzerine yazılan; bugün ya bağımsız bir şekilde veya bir yapının üstünde tespit edilen yazılar ile uğraşan bilim dalıdır. Filoloji bilimi ile birlikte çalışır.

NOT

Tarih Öncesi Çağlar araştırmacısının başvurmayacağı bir disiplindir.

Filoloji

- İnsanların kendilerini ifade edebilmek için kullandıkları dil ve dil kalıplarını inceleyen bilim dalıdır.

Kronoloji

- Olayların zamanını belirler ve onları oluş sırasına göre sıralayarak tarihî olaylar arasında neden - sonuç ilişkisi kurmayı kolaylaştırır.

Nüsmatik

- Paraları inceleyerek devletlerin ekonomik yapısı, hükümdarların sırası, basım yılı ve yeri gibi konularda tarihe yardımcı olur.

NOT

Tarih Öncesi Çağlar araştırmacısının başvurmayacağı bir disiplindir.

Diplomatik

- Belge bilim demektir. Antlaşmalar, diplomatik mektuplar, fermanlar gibi belgeleri yapı, dil ve zaman açısından değerlendirir.

NOT

Diplomasi ili karıştırılmamalıdır. Diplomasi devletler arası siyasi ilişkileri anlatmak için kullanılan bir kavramdır.

Etnografya

- Halkları ve onların örf ve âdetlerini kısaca kültürlerini inceleme konusu yapan bilim dalıdır. Çeşitli kültürlerin benzerlikleri ve ilişkilerini, tarihsel gelişimlerini inceler.

Sosyoloji

- İnsan topluluklarını, insanlar arasındaki ilişkileri, onların faaliyet alanlarını kendine konu alan sosyoloji ile tarihin inceleme alanları iç içedir.

1. Etnografya Epigrafya Paleografya
Arkeoloji Heraldik

Yukarıdaki kavram kartlarını sınıfa getiren Emel Hanım öğrencilerinden birer kart seçmelerini ve seçtikleri kartlardaki bilim dallarına ait önemli bir özelliği söylemelerini istemiştir. **Aşağıdaki öğrencilerden hangisinin yapmış olduğu açıklama yanlıştır?**

- A) **Yeliz** : Toplumların yaşayışlarını, hayat tarzlarını, örf ve âdetlerini incelemiştir.
B) **Nihal** : Kitabe ve anıtlar üzerindeki şekil, sembol ve yazıları inceleyerek tarihe yardımcı olmuştur.
C) **Ela** : Yazıları, alfabeleri ve bunların zaman içerisindeki değişimlerini incelemiştir.
D) **Ceyda** : Kazı yolu ile toprak ve su altındaki maddi kalıntıları ortaya çıkararak özellikle yazının kullanılmadığı dönemde tarihe yardımcı olmuştur.
E) **Hazal** : İnsan ırklarının kökenlerini, özelliklerini ve yeryüzüne dağılımlarını inceleyerek aralarındaki kültürel gelişim farklılıklarını açıklamaya çalışmıştır.

2.

Emeviler Dönemi'ne ait dinarı sınıfa getiren Elif Hanım, öğrencilerinden bu dinarla ilgili değerlendirmelerde bulunmalarını istemiştir.

Buna göre aşağıdaki öğrencilerden hangisinin yapmış olduğu değerlendirme yanlıştır?

- A) **Aylin**: Yazılı kaynaktır.
B) **Suat**: Yeni Çağ'da kullanılmıştır.
C) **Özge**: Nümismatik bilimince incelenir.
D) **Yunus**: Birinci el kaynaktır.
E) **Burcu**: Kullanılan alfabe ile ilgili ipucu vermiştir.

3. I. Kadeş Antlaşması tarihte imzalanan ilk antlaşmadır.
II. Tuman (Teoman) Asya Hun Devleti'nin ilk hükümdarıdır.
III. Göbeklitepe'de bulunan tapınak dünyanın en eski mabedidir.
IV. Yakın Doğu'da ilk şehir yerleşkesi Konya Çatalhöyük'te ortaya çıkmıştır.
V. Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920'de Ankara'da açılmıştır.

Yukarıdaki bilgilerden hangisinin yeni belge ve bulguların ortaya çıkması ile değişebilme olasılığı yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Salih Bey, öğrencilerini Konya ilinin Ereğli ilçesinde bulunan İvriz Kaya Anıtı'nın bulunduğu yerleşkeye götürmüştür. Gezi sırasında burada görevli olan Yelda Hanım öğrencilere kabartma ile ilgili çeşitli bilgiler vermiş ve kabartmada bulunan hiyeroglif yazıda "Ben hâkim ve kahraman Tuvana Kralı Varpalavas, sarayda bir prens iken bu asmaları diktim, Tarhundas onlara bereket ve bolluk versin." ifadesinin yer aldığını belirtmiştir.

Buna göre Yelda Hanım'ın aşağıdaki bilim dallarından hangisinden yardım aldığı söylenebilir?

- A) Epigrafya B) Coğrafya
C) Etnografya D) Antropoloji
E) Diplomatik

5. **Mısırlılar ile Hititler arasında imzalanan Kadeş Antlaşması ile ilgili araştırma yapan bir araştırmacı;**

- I. nümismatik,
II. kimya,
III. diplomatik,
IV. etnografya,
V. arkeoloji

bilim dallarının hangisinden yararlanmalıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

TEST 2

1. Anadolu'da Neolitik Dönem köy yerleşkelerinden olan Diyarbakır Çayönü ile ilgili araştırma yapan bir tarihçi;

- I. arkeoloji,
- II. paleografya,
- III. antropoloji

bilim dallarının hangilerinden yararlanır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

2. Yazının icadından önceki dönem "Tarih Öncesi Çağlar" olarak adlandırılmıştır. Bu dönem araştırılırken yazı olmadığı için daha çok insanların kullandığı araç ve gereçler dikkate alınmıştır.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi Tarih Öncesi Dönemleri araştırırken yararlanılan en önemli bilim dalıdır?

- A) Antropoloji
- B) Paleografya
- C) Nümismatik
- D) Arkeoloji
- E) Filoloji

3. I. Türklere ait ilk yazılı belgeler olan Orhun Kitabeleri
II. Lidyalılara ait altın sikkeler
III. Türk kurganında yapılan kazıda bulunan, üzerinde hayvan motifleri olan kilimler

Verilen tarihsel kanıtları incelemek için yararlanılan tarihe yardımcı bilim dalları aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak eşleştirilmiştir?

	I	II	III
A)	Paleografya	Filoloji	Etnografya
B)	Antropoloji	Paleografya	Filoloji
C)	Etnografya	Diplomatik	Epigrafya
D)	Arkeoloji	Epigrafya	Demografya
E)	Epigrafya	Nümismatik	Etnografya

4. Tarih biliminin tanımını "olayları yer ve zaman gösterecek, belgelere dayalı olarak objektif şekilde inceleyecek." şeklindeki tanım yapan araştırmacı aşağıdaki bilimlerden hangisi ile ilişki içinde olamaz?

- A) Coğrafya
- B) Kronoloji
- C) Arkeoloji
- D) Paleografya
- E) Astroloji

5. **Esra** : Dillerin tarihî gelişimi ve değişimini inceleyerek akraba toplulukları ortaya çıkarır.

Ömer : Tarihte devletlerin kullandığı paraları inceler.

Emel : Taş, metal, mermer, seramik ve benzeri sağlam yüzeyler üzerine yazıları inceler

Berkay : Antlaşmalar, diplomatik mektuplar, fermanlar gibi belgeleri yapı, dil ve zaman açısından değerlendirir.

Dilek : Topluların örf, âdet, gelenek ve yaşayışlarını inceler.

Tarihe yardımcı bilim dalları ile ilgili tanıtım kartları hazırlayan öğrencilerden hangisi yanlışlık yapmıştır?

- A) **Esra**: Filoloji
- B) **Ömer**: Nümismatik
- C) **Emel**: Antropoloji
- D) **Berkay**: Diplomatik
- E) **Dilek**: Etnografya

6. Tarihçi, tarihsel bilgi üretim sürecinde sebep sonuç ilişkisi içerisinde olayları değerlendirmelidir.

Tarihçinin bu aşamada hangi bilimden daha çok istifade etmesi beklenir?

- A) Kronoloji
- B) Sosyoloji
- C) Coğrafya
- D) Arkeoloji
- E) Antropoloji

0B670F38

1.

Bilim Dalı	Alan
1. Nümismatik	a. Diller
2. Filoloji	b. Armalar
3. Sigilografya	c. Kitabeler
4. Kronoloji	d. Paralar
5. Epigrafya	e. Mühürler

Yukarıdaki kavram kartlarını sınıfa getiren Emel Hanım öğrencilerinden birer kart seçmelerini ve seçtikleri kartlardaki bilim dallarına ait önemli bir özelliği söylemelerini istemiştir. **Aşağıdaki öğrencilerden hangisinin yapmış olduğu açıklama yanlıştır?**

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4   E) 5

2. • Eski yazıları ve alfabeleri geçirdikleri değişim ile birlikte inceler.
• Tarihî çağların başlamasıyla doğan bir bilim dalıdır.
Yukarıda bilgileri verilen bilgiler tarihin faydalandığı hangi bilim dalına aittir?

- A) Filoloji   B) Arkeoloji
C) Nümismatik   D) Paleografya
E) Etnografya

3. I. Arkeoloji
II. Paleografya
III. Coğrafya

Yukarıda verilenlerden hangileri, Tarih Öncesi Dönemlerin araştırılmasında tarihe yardımcı olan bilim dalları arasında gösterilebilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

4.

Sınıf tahtasına yukarıdaki görselleri yansıtan Yaren Hanım öğrencisi Meryem'den tarih biliminin bu görsellerden yararlanmak için hangi bilim dallarından yardım aldığını sormuştur. Meryem, Yaren Hanım'ın sorusuna şu yanıtları vermiştir:

- I. Epigrafya
II. Nümismatik
III. Sigilografya
IV. Antropoloji
V. Kronoloji

Buna göre Meryem kaç numaralı alanda yanlışlık yapmıştır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

5. Belge bilim demek olan diplomatik, antlaşmalar, diplomatik mektuplar, fermanlar gibi belgeleri yapı, dil ve zaman açısından değerlendirir.

Aşağıda verilenlerden hangisi diplomatik biliminin doğmasına sebep olan gelişmedir?

- A) Yazının icadı
B) Kadeş Antlaşması'nın imzalanması
C) Paranın icadı
D) Mağara resimlerinin yapılması
E) Orhun Kitabelerinin yazılması

1-D

2-D

3-C

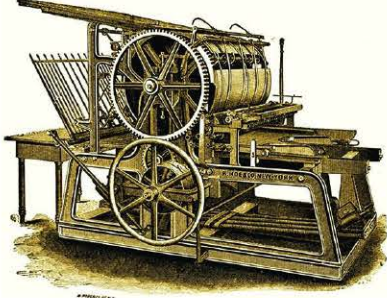
4-C

5-B

BİLGİ

Kelime itibarıyla dijital, sayısal manasına gelmekte, dijitalleşme ile de fiziki verilerin bilgisayar ortamında sayısal formata çevriliyerek, depolanması ve istenildiği zaman üzerinde işlem yapılarak kullanılması kastedilmektedir.

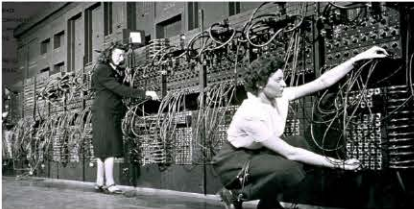
Avrupa'da kullanılan ilk modern matbaalardan biri

Matbaanın icadı (1450) ile başlayan evrimleşme sürecinde bilginin yayılmasının, özgür düşüncenin yaygınlaşmasını ve bilimsel araştırmaların önünün açılmasını sağlamıştır. Bilginin üretimi ve yayılması sürecinde en kritik aşama, 1920'lerde başka bir enerji kaynağının, elektriğin keşfi ve kullanılmasıyla gerçekleşmiştir. Bilgisayar ve internetin keşfi ile Bilgi Çağı'nın altyapısı tamamlanmıştır. Dijitalleşme, sadece bir depolama işlemi değildir. Dijitalleşmenin en güçlü yanı bilgiye erişme konusundaki kolaylık, en zayıf yanı ise geleneksel kütüphane ile karşılaştırıldığında bilginin saklanması konusundadır. Dijital tarih denilince ilk akla gelen dijital araştırma metotları, dijital arşivler, online sunumlar, interaktif haritalar, zaman çizelgeleri, ses dosyaları vb. tarih araştırmacısına ve kullanıcıya kolay hâle getiren araç - gereçler gelmektedir.

İyi bir Dijital Tarih Araştırmasının Aşamaları

İyi bir dijital tarih çalışması için proje hazırlanmalı ve projenin takip eden altı basamağı sırasıyla gerçekleştirilmelidir:

1. Konunun seçimi ve gerekli hazırlığın yapılması
2. Kaynak materyalin tanımlanıp tasniflenmesi
3. Bilgisayarda depolanması
4. Dijitalleştirilen materyalin kalitesinin kontrol edilmesi
5. Dijitalleştirilen veriler için program yazılması ve analiz edilmesi
6. Verilerin bilgisayarda sürekli tutulması için altyapı geliştirilmesi

İlk bilgisayar ENIAC

Dijital Tarih Araştırmalarının Avantajları

1. Depolama:

Tarihçinin en çok kullandığı arşiv kaynakları ve metinlerin depolanmasının çok düşük fiyata ve çok küçük bir alanda gerçekleşmesi, dijitalleşmenin en önemli avantajıdır.

2. Ulaşılabilirlik:

Depolanan verilerin dijital medya araçlarıyla saniyeler alan sürede dünyanın herhangi bir yanına gönderilmesinin mümkün olması tarihçiye önemli bir avantaj sağlamaktadır.

3. Esneklik:

Esneklik, kaynakların farklı dijital medya araçlarında saklanmasıdır. Yani kaynakların metin ve hareket eden resimler hâlinde saklanabilmesinin mümkün olmasıdır. Örneğin, Millî Mücadele'yi anlatan bir metin içine, gerçek görüntüler, Atatürk'ün, komutanların ve halkın fotoğrafları konulabilir; imzalanan anlaşmanın metinleri yerleştirilebilir.

4. Tarih Üretimi:

Arşiv belgelerinin ve ilgili literatürün İnternet üzerinden erişilebilir olması ve esneklik kapısının açık olması profesyonel olmayan kişiler tarafından bile kullanılabilir hâle gelmesi, yeni tarihlerin üretilmesinin önünü açmıştır. Bilgisayar bilgisi ve ilgisi olan kişi tarih araştırması yapıp sunabilmekte, dünya çapında ilgi de toplayabilmektedir.

5. Etkileycilik ve Etkileşimlilik:

Dijital medyanın sunduğu araçlar sayesinde, tarih daha etkili biçimde sunulabilmekte ve ilgi çekebilmektedir. Örneğin, ses, fotoğraf vb. işitsel ve görsel araçlar bu konuda önde gelmekte, görüntü - ses ve hareketi birleştiren video ve filmler ise en etkili dijital kaynaklar olabilmektedir.

Dijital Tarih Araştırmalarının Dezavantajları

Veriyi İndirgemesi:

Dijital tarih çalışmalarına yönelik en fazla eleştirinin geldiği nokta tarihî metinlerin bağlamından çıkarılarak, anlamayı zorlaştırmasıdır. Klasik tarihçi metni üzerinde doğrudan çalışırken, dijital tarihçinin metni ile arasında bir bilgisayar programı bulunmaktadır. Dezavantajlı olduğu düşünülen bu durumun üstesinden gelinmesi için araç - gereç eleştirisinin, akademik bakımdan uygun biçimde yapılması gerekmektedir.

0B220616

1. Dijitalin öncüsü Robert Busa "Bilgisayarların beşerî bilim araştırmalarında kullanılması, yalnızca insan emeği ve zamanını azaltmakla kalmamakta, araştırmanın kalitesini, derinliğini ve ölçeğini artırmaktadır." demiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bilgisayarların beşerî bilim araştırmalarında kullanılmasının faydalarından biri değildir?

- A) Dijital ortamda her kesimden kişinin bilgi paylaşabilmesi
 B) Yeni düşünme ve çalışma yöntemlerinin gelişmesi
 C) Disiplinler arası çalışmayı kolaylaştırması
 D) Araştırmacılara zaman ve emek konusunda tasarruf sağlaması
 E) Bilgilerin paylaşımı ile birlikte yaratıcı olmayı ve yayınlamayı kolaylaştırması

2. Geçmiş neden dijitalleştirdiğimiz sorusu üzerinde durmak faydalı olacaktır. Cevap; bilgisayarların gelişmesiyle, küçük alana çok miktarda veri sığdırılabilir ve işlenebilir hâle geldi. Bilgisayarların gücünün ve depolama kapasitesinin katlanarak artması, maliyetlerde hızlı düşüşü sağladı. Öyle ki, rafları dolduran onlarca ciltlik ansiklopediler, bilgisayarda ufak bir alana sığar oldu. Dahası, manuel yollarla yapılması hayal bile edilemeyen, kelime veya diğer türlü arama işlemleri saniyeler içerisinde yapılır hâle geldi.

Geçmişin inşa sürecinde tarihin neden dijitalleşmeye ihtiyaç duyulduğunun nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Ekonomiklik
 B) Öznellik
 C) Zamandan tasarruf
 D) Kolay ulaşılabilirlik
 E) Çoklu paylaşım

3. İyi bir dijital tarih araştırmasının gereklilikleri arasında yer alan;

- I. depolama,
 II. muhafaza,
 III. ulaşılabilirlik

durumlarından hangisi hem avantaj hem de dezavantaja dönüşebilmektedir?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) I ve II
 D) I ve III
 E) I, II ve III

4. Dijital tarih araştırmalarının avantajları arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Verilerin indirgenmesi
 B) Yeni tarihlerin üretilmesi
 C) Arşiv kaynakları ve metinlerin düşük maliyetlerle depolanması
 D) Verilerin dijital medya aracılığıyla kısa sürede yayılabilmesi
 E) Medyanın sunduğu araçlar sayesinde tarihin daha etkili biçimde sunulabilmesi

5. Aşağıdakilerden hangisi iyi bir dijital tarih çalışması yapmak için takip edilmesi gereken aşamalardan biri değildir?

- A) Konunun seçimi ve gerekli hazırlığın yapılması
 B) Kaynak materyalin tanımlanıp tasniflenmesi
 C) Kaynakların doğrudan kullanıma açılması
 D) Dijitalleştirilen veriler için program yazılması ve analiz edilmesi
 E) Verilerin bilgisayarda sürekli tutulması için altyapı geliştirilmesi

Aşağıda verilen boşlukları uygun sözcüklerle tamamlayınız.

1. Tarihsel olayların ---- olarak değerlendirilmesi için olayın geçtiği zamanın koşulları göz önüne alınmalıdır.
2. ---- eski yazıları ve alfabeleri bunların zaman içindeki geçirdiği değişimleri inceler.
3. Tarihsel olayların araştırılmasında ---- ve ---- yapılamaz.
4. Tarih öncesi dönemlerin aydınlatılmasında ---- biliminden faydalanılır.
5. Aşağıdakilerden hangisi tarih biliminin incelediği konular arasında yer almaz?
A) Fransız İhtilali
B) Malazgirt Savaşı
C) Cumhuriyet'in ilanı
D) 17 Ağustos Gölçük depremi
E) II. Dünya Savaşı

6. • Osmanlı Devleti 1683 yılında Viyana Kuşatması'nda istediği başarıyı elde edememiştir.
• 1683 yılında alınan yenilgiden sonra kurulan Kutsal İttifak ile 16 yıl boyunca yapılan savaşların sonunda 1699 Karlofça Antlaşması imzalanmıştır.

Yukarıdaki bilgilere ulaşmış bir tarihçi aşağıda verilen hangi bilim dallarından yararlanmışır?

- A) Paleografya - Nümismatik
- B) Filoloji - Epigrafi
- C) Kronoloji - Diplomatik
- D) Heraldik - Kronoloji
- E) Arkeoloji - Diplomatik

7. Şanlıurfa'da yapılan kazılar sonucunda, Göbeklitepe'nin 12 bin yıl öncesine uzanan bir kült merkezi olduğu anlaşılmıştır. Yaklaşık 12 bin yıl öncesinde nasıl tasarlandığı hâlâ cevap bulamayan tapınak, Mısır piramitlerinden yaklaşık 7 bin 500 yıl önce inşa edilmiş olmasıyla da tüm dikkatleri üzerine çekmektedir.

Bilgilerini veren bir tarihçinin çalışmalarında;

- I. epigrafi,
- II. kronoloji,
- III. paleografya,
- IV. arkeoloji

bilimlerinden yararlandığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız IV
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

8. Bir tarihî olayı araştırırken kendinden önce ve sonra meydana gelen olayları da bilmek önemlidir. Birbirini takip eden her tarihî olay kendinden önceki olayların sonucu, kendinden sonraki olayların nedenidir.

Öğrencilerine tarihe yardımcı bilim dalları konusunu anlatan Volkan Öğretmen yaptığı açıklamada hangi bilim dalından bahsetmiştir?

- A) Kronoloji
- B) Arkeoloji
- C) Diplomasi
- D) Sosyoloji
- E) Coğrafya

1.

Orhun Kitabeleri ile ilgili araştırma yapan bir tarihinin doğru ve çok yönlü bir sonuca ulaşmak için;

- I. epigrafi,
- II. filoloji,
- III. paleografya

bilimlerinden hangileri ile birlikte çalışması beklenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

2. Bir tarihî olayı araştırırken olayın geçtiği yer ile zaman belirlenmeli ve döneme ait farklı kaynaklar incelenmelidir. Elde edilen bilgilerde tarihten ziyade kaynaklar konuşutulmalıdır.

Yukarıdaki parçada altı çizili ifadenin gerekçesi aşağıdaki seçeneklerin hangisinde verilmiştir?

- A) Nedensellik ilişkisinin kurulması
- B) Değişebilirlik özelliğine dikkat edilmesi
- C) Objektifliğin sağlanması
- D) Millî bilincin oluşturulması
- E) Geleceğe yön verilmeye çalışılması

3. Aşağıdakilerden hangisi tarih öğrenmenin bireye sağladığı faydalardan biri değildir?

- A) Farklı kültürleri tanıma imkânı sağlar.
- B) Millî kimliğin oluşmasını sağlar.
- C) Evrensel değerlere farkındalık kazandırır.
- D) Gözlem yapmasını sağlar.
- E) Millî birlik ve beraberlik bilinci kazandırır.

4. Tarih bilimi ile ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Tarihî olaylar geçmişte yaşanmıştır ve tekrar edilemez.
- B) Tarihçi olayları incelerken deney ve gözlem yapamaz.
- C) Tarihinin sosyal, dinî, millî ve kültürel unsurları bakışı açısını belirler.
- D) Tarihçi geçmiş olay ve olguları ele alırken kendi değer yargılarından uzak kalmamalıdır.
- E) Tarih araştırmalarında çok ve çeşitli kaynak kullanılması objektifliği artırır.

5. Akın, "Tarihçi olayları yaşayan ve yargılayan değil yansıtan kişidir." demiştir.

Tuna ise tarihçilerin;

- I. nesnellik,
- II. tutarlılık,
- III. öznellik

özelliklerine sahip olması gerektiğini belirtmiştir.

Tuna yukarıdakilerden hangilerini söyleseydi Akın'a doğru bilgi vermiş olurdu?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

1-E

2-C

3-D

4-D

5-B

1.

1991 yılında Alp Dağlarında donmuş bir şekilde bulunan ve Buzadam Ötzi olarak adlandırılan, günümüzden 5300 yıl önce ölmüş olan Ötzi hakkında yapılan son yapılan araştırmalara göre öldüğünde 45 yaşlarındaydı, 50 kiloydu ve 165 cm boyundaydı. 1991 yılında bulunduğu da ise küçülerek mumyalaşmasından dolayı 13 kiloydu. Ölümlerine ise üzerinde birkaç farklı hayvan derilerinden yapılmış kıyafetleri ve yine çeşitli otlardan yapılmış pelelerini vardı. Ayı kürkünden yapılmış şapkası ise kafasındaydı. Ayaklarında ise yine hayvan derisinden yapılmış, kötü hava koşullarına uygun, su geçirmez ayakkabıları vardı.

Yukarıdaki gazete haberinde bahsedilen araştırmalar, tarihçilere ilk insanlar hakkında bilgi vermiştir.

Bu çalışmalarda bahsedilen araştırmalar hangi bilim dalının kapsamına girmektedir?

- A) Filoloji
B) Kronoloji
C) Antropoloji
D) Coğrafya
E) Paleografya

2. "Araştırdığı döneme kendisini götürebilen insan tarihçidir." ifadesini kullanan Leopold von Ranke tarih biliminin hangi özelliğine vurgu yapmıştır?

- A) Millî ve manevî değer yargılarını pekiştirmesine
B) Yeni bulgu ve belgelerle bilgilerin değişebilirlik özelliğine sahip olmasına
C) Olaylar arasında nedensellik ilkesinin kurulmasına
D) Tarihî olayların yaşandığı dönemin şartlarına göre değerlendirilmesine
E) Araştırmalarda farklı kaynaklardan yararlanılmasına

3. Tarihî araştırmalarda olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde durularak incelenme yapılması gerekir. Bir olayın sonuçları ortaya konmadan kendinden sonra gelen olayın sebeplerini anlamak mümkün olmamaktadır.

Tarihte yaşanan olayların neden - sonuç ilişkisi içerisinde incelenmesi için aşağıdakilerden hangisinin öncelikli olarak gerekli olduğu söylenebilir?

- A) Kaynak araştırmalarına ağırlık verilmesi.
B) Olayların kahramanlarının belirlenmesi.
C) Diğer bilimlerle birlikte çalışılması.
D) Olayların gerçekleştiği zamanın belirlenmesi.
E) Olayların hangi coğrafyada gerçekleştiğinin belirlenmesi.

4. I. Yunan uygarlığında uygulanan kölelik sisteminden dolayı bu uygarlığı barbar olarak nitelendirmek
II. Kardeş katli uygulamasını devrin koşullarına göre değerlendirmek
III. Malazgirt Savaşı'nın nedenleri ve sonuçlarını çok yönlü olarak araştırmak

Yukarıdakilerden hangilerinin "Tarihî olaylar meydana geldiği dönemin şartlarına göre değerlendirilmelidir." yargısı ile çeliştiği söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

5. Tarihsel olaylarda gözlem yapılamamasının tarih biliminin aşağıdaki özelliklerinden hangisinden kaynaklandığı savunulabilir?

- A) Araştırma konusunun insan olması
B) Belgelere dayalı olarak inceleme yapması
C) Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurması
D) Olayları yaşadığı döneme göre incelemesi
E) Geçmişte yaşanmış tekrar edilemeyecek olayları incelemesi

1.

Roma Hukuku

Bir kimse, kendisine borçlu olan vatandaşı hâkim önüne götürür, borçlu borcunu ödeyemezse muayyen şekillere riayet ederek ona el koyar, evine götürür ve zincire vurur. Muayyen zaman içinde yine ödeyemezse öldürebilir. Veya köle olarak satar. Alacaklı birden fazla ise borçlu, alacaklar nispetinde parçalara ayrılır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Madde 1: Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar.
Madde 4: Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti her türlü biçimde yasaktır.

Eski Çağ'da kölelik konusunda araştırma yapan Ezgi, kölelik sistemini kanun hâline getiren Roma İmparatorluğu'nu barbarlıkla itham etmiştir.

Buna göre Ezgi, tarihî olayları değerlendirirken uygulaması gereken hangi ilkeyi göz ardı etmiştir?

- A) Tarihî gelişmelerin günümüz dünyasına etkilerini ortaya koyma
- B) Olayın yaşandığı dönemin şartlarını dikkate alma
- C) Araştırmalarda birinci el kaynaklardan yararlanma
- D) Olayları incelendiği zamanın koşullarına göre değerlendirme
- E) Elde edilen kaynakların doğruluğunu kabul etme

2. Elif Öğretmen, "Tarihte yaşanan her olayın kendine özgü nedenleri ve sonuçları vardır. Bu durum tarih araştırmalarında ---- engellemiştir."

Elif Öğretmen'in sözünü en iyi tamamlayan ifade aşağıdakilerden hangisidir?

- A) neden - sonuç bağının kurulmasını
- B) kaynakların taranmasını
- C) genelleme yapılmasını
- D) toplumsal değerlerin korunmasını
- E) tarafsızlığın sağlanmasını

3. Atatürk 1931 yılında yaptığı bir konuşmada, "Tarih yazmak tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır." demiştir.

Atatürk'ün bu sözünde belirttiği yazanın yapana sadık kalması ifadesinin tarih biliminin aşağıdaki özelliklerinden hangisi ile ilgili olduğu söylenebilir?

- A) Olayların kahramanlarını bilme
- B) Diğer bilim dalları ile birlikte çalışma
- C) Olayların yerini ve zamanını bilme
- D) Neden sonuç ilişkisi içinde değerlendirme
- E) Olayları objektif bir şekilde ele alma

4. Geçmişte ve günümüzde yaşayan toplulukların kullandıkları dilleri araştırmak için ----, alfabelerini ortaya çıkarmak için ----, örf, âdet ve geleneklerini öğrenmek için ----, insan ırklarının özelliklerini birbirinden ayırmak için ---- bilim dallarından yararlanılır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdaki bilim dallarından hangisi getirilirse anlatım yanlış olur?

- A) paleografya
- B) antropoloji
- C) filoloji
- D) arkeoloji
- E) etnografya

5. **Olay:** Kısa süre içinde olup biten insanı ilgilendiren işlere denir.

Olgu: Uzun bir zaman diliminde oluşan durumlara denir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu iki tanımın dışında kalır?

- A) Malazgirt Savaşı sonrası Anadolu Türkleşmeye başlamıştır.
- B) Hz. Muhammed 571 yılında Mekke'de doğmuştur.
- C) Cumhuriyet 1923 yılında ilan edilmiştir.
- D) Tarım Devrimi ile üretim başlamıştır.
- E) Talas Savaşı ile İslamiyet Türkler arasında yayılmaya başlamıştır.